Ympäristövaliokunta 2.10.2026

Ympäristöministeriö 29.9.2026

YM/Ilmasto- ja ympäristönsuojeluosasto

Anna Häggman

HE 121/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Ympäristönsuojelu hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Luku 35.10 ja eräät menoerät luvussa 35.01

1.Ilmastopolitiikka

Määrärahat talousarvioesityksessä ovat mom. 35.10.22: Ilmastopaneeli 750 000 euroa, Saamelainen ilmastoneuvosto 150 000 euroa ja ilmastohankkeet 360 000 euroa eli yhteensä 1 260 000 euroa. Määrärahat ovat kuluvan vuoden tasolla.

Kansainvälisen, EU:n ja kansallisen ilmastopolitiikan tueksi tarvitaan jatkuvasti uusia analyysejä ja tietopohjan vahvistamista. Pariisin sopimuksen toimeenpano vaatii merkittävää ympäristö-, talous- ja kehitysnäkökulmien yhteensovittamista sekä vankkaa kansallista analyysiä ja tietopohjaa. Työhön ja politiikkatoimiin vaikuttaminen vaatii sekä maailmanlaajuisten että EU- ja kansallisten näkökulmien ja vaikutusten arviointia. Ulkopuolista asiantuntijatukea tarvitaan myös UNFCCC:n ja EU:n raportointivelvoitteiden edellyttämään jatkuvaan menetelmäkehitystyöhön, jotta raportointivelvoitteet voidaan täyttää. Aktiivinen osallistuminen EU:n ilmasto- ja energialainsäädännön valmisteluun vastaamaan 2030 ja 2040 nettopäästövähennys-tavoitteita ja 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta edellyttävät selvityksiä siitä, miten ja millä aikataululla kustannustehokkaimmin vähennetään päästöjä erityisesti EU:n päästökaupan ulkopuolisella sektorilla ja mitkä niiden vaikutukset ovat Suomelle. Myös EU:n päästökaupan laajentuminen ja EU:n 2040 ilmastoarkkitehtuurin toimeenpano edellyttävät uusia kansallisia selvityksiä.

Kansallisen ilmastolain mukaisten suunnitelmien laatiminen ja niiden seurannan järjestäminen edellyttävät yhä tarkempia tietoja ja arvioita Suomen tilanteesta ja suunniteltujen toimenpiteiden vaikutuksista, jotta Suomi olisi hiilineutraali vuonna 2035. Ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) toimeenpano edellyttävät myös riittävää tietopohjaa ja viestintää. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman suunnitteluajanjaksolle asetetaan useita tavoitteita, ilmastolain vuosien 2030, 2035, 2040 ja 2050 tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi EU-lainsäädäntö asettaa sitovan taakanjakosektoria koskevan kansallisen 50 prosentin päästövähennysvelvoitteen vuodelle 2030. Eurooppalaisessa ilmastolaissa asetetaan EU:lle 90 prosentin nettopäästövähennystavoite vuodelle 2040. Tavoitevuosien tavoitteiden toteutumiseksi tarvittavia toimia ja niiden vaikutuksia tulee suunnitelmassa tarkastella erikseen. Lisäksi ilmastolaki edellyttää suunniteltujen toimien laajaa ja eri väestöryhmiä huomioivaa oikeudenmukaisuuden arviointia ja ilmastotoimien oikeudenmukaisuuden edistämistä. Ilmastovuosikertomuksesta säädetään ilmastolaissa ja vuosikertomus kattaa myös maankäyttösektorin. Ilmastovuosikertomuksen kokoamisesta vastaa ympäristöministeriö. Kaikki tiedot kasvihuonekaasujen päästöistä ja poistumista sekä lain ja lainmukaisten suunnitelmien tavoitteiden toteutumisesta annetaan eduskunnalle vuosittain.

Ilmastopaneelin tehtävänä on tuottaa riippumattomia tieteellisiä arvioita ja tietopohjaa ilmastopoliittiselle päätöksenteolle sekä antaa lausuntoja. Ilmastolain mukainen saamelainen

ilmastoneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja ilmastosuunnitelmista ja arvioinneista sekä suorittaa muita ilmastonmuutosta ja saamelaisten kulttuuriin ja oikeuksiin liittyviä tietopohjan tuottamista koskevia tehtäviä.

2. Kiertotalousohjelman toteuttaminen

Kiertotalouden määräraha on momentilla 35.10.22 ja on 520 000 euroa. Määräraha on kuluvan vuoden tasolla. Vuonna 2026 tehdyn väliarvioinnin mukaan kiertotalousohjelman resurssit ovat hyvin niukat suhteessa tavoitteisiin ja tavoiteltujen muutosten mittakaavaan.

Valtioneuvoston hyväksymässä Kansallisessa kiertotalouden strategisessa ohjelmassa (Vnp 8.4.2021 ja jota Orpon hallitus on päättänyt jatkaa ja toimeenpanna) on asetettu tavoitteeksi, että resurssituottavuus ja kiertotalousaste ovat kaksinkertaistuneet ja uusiutumattomien luonnonvarojen kotimainen kulutus on kääntynyt laskuun vuoteen 2035 mennessä. Kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi on käynnistetty laaja vapaaehtoinen sitoumustyö eli Kiertotalouden green deal. Kiertotalouden green deal on yhteiskunnallinen uudistus, johon Suomi osana Kansallisen elpymisohjelman (RRF) toteutusta on sitoutunut. Tähän mennessä Kiertotalouden green dealin on tehnyt 50 yritystä, maakuntaliittoa ja kaupunkia. Valmisteilla on noin parisen kymmentä sitoumusta.

Määrärahalla on tarkoitus luoda ne välttämättömät puitteet, jotka mahdollistavat vapaaehtoisten sitoumusten tekemisen, toteuttamisen ja arvioinnin. Tavoitteena on saada aikaan keskeisillä muutosalueilla (Resurssiviisas rakennettu ympäristö, Kiertotalouteen perustuva teollisuus, Kestävä kulutus ja liiketoiminta, Materiaalitehokas energiajärjestelmä ja Uudistava ruokajärjestelmä) ekosysteemejä ja konsortioita, jotka edistävät kiertotaloutta omalla sektorillaan. Määrärahalla rahoitetaan myös asiantuntijaorganisaatioita (SYKE, Motiva Oy, Finnish Green Building Council), jotka tukevat Kiertotalouden green deal tekemistä, toimien toteuttamista ja rahoituslähteiden löytämistä, tutkimuslaitosten edustajista koostuvaa arviointiryhmää, tietojärjestelmän kehitystä ja käyttöä sekä ohjauskeinojen selvityksiä ja vaikutustenarviointeja.

3. Jätetiedon seuranta, raportointi ja tilastointi

Määräraha talousarvioesityksessä on momentilla 35.01.01 ja sen suuruus on 170 000 euroa. Lakisääteiselle Materiaalitorille talousarviossa korvamerkittynä osoitettu rahoitus on loppunut 2025, jonka jälkeen jäte- ja tuotetietojärjestelmä -kokonaisuuden ylläpidon rahoituksessa on vajetta arviolta noin 100 000 euroa vuosittain.

Tällä määrärahalla ylläpidetään jäte- ja tuotetietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluvia Materiaalitoria, SIIRTO-rekisteriä ja Jätehuoltokompassia sekä toteutetaan niiden pienimuotoista jatkokehittämistä. Määrärahasta korvataan Suomen ympäristökeskukselle SIIRTO-rekisterin, Jätehuoltokompassin ja Materiaalitorin ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia sekä Motivalle Materiaalitorin hallinnoinnista ja käyttäjien neuvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Määrärahaa voidaan käyttää myös muihin jätetiedon seurantaan, raportointiin ja tilastointiin liittyviin tehtäviin ja selvityksiin. Materiaalitorin toiminnallisuuksia on tarpeen kehittää edelleen, jotta palvelu tukisi nykyistä paremmin materiaalien kiertoa ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamista. Nykyinen rahoitus mahdollistaa pääosin palvelun ylläpidon ja pienimuotoisen jatkokehittämisen, eikä se mahdollista laajempaa toiminnallista kehittämistä. Materiaalitorin laajempi jatkokehittäminen edellyttäisi siten lisärahoitusta. Ympäristöministeriö on kehittänyt jäte- ja tuotetietojärjestelmän kokonaisuutta ja siihen kehityshankkeeseen on osoitettu määrärahaa yhteensä 4 210 000 euroa vuosina 2020–2025. Jäte- ja tuotetietojärjestelmä -hanke päättyy vuoden 2026 lopussa, minkä jälkeen Materiaalitorin, SIIRTO-rekisterin ja Jätehuoltokompassin ylläpitoa jatketaan erillisinä hankkeina talousarvioesityksessä

ylläpitoon osoitetulla määrärahalla. Määrärahan mitoituksessa on jatkossa varauduttava myös jätetietoja koskevasta lainsäädännöstä aiheutuviin järjestelmien muutostarpeisiin.

4. Ilmanlaadun seuranta

Ilmanlaadun seurantaan ei ole osoitettu erillisiä määrärahoja momentilla 35.0.22. EU:n uudistettu ilmanlaadun lainsäädäntö edellyttää jatkossa lisää seurantamittauksia. YM korvaa neljän kunnan toteuttamat lisäseurannat. Lisäkustannus on vuosittain 116 000 euroa alkaen vuodesta 2027.

5. Maaperänsuojelu ja pilaantuneiden maiden kunnostus

Määräraha talousarvioesityksessä on momenteilla 35.10.22, jossa on 1 250 000 euroa (maaperänsuojelu) sekä momentilla 35.10.61 (pilaantuneiden alueidenkunnostushankkeet), jossa on 1 521 000 euroa. Määrärahat ovat kuluvan vuoden tasolla. Tällä määrärahatasolla ei pystytä toteuttamaan käytöstä poistettujen tai hylättyjen ympäristön pilaantumista aiheuttavien kaivannaisjätealueiden (KAJAK) tarkempia tutkimuksia, riskinarviointeja tai kunnostuksia.

Momentin 35.10 22 määräraha (1 250 000 euroa) käytetään ympäristö- ja terveysriskien selvittämiseen, kunnostamiseen sekä maaperänsuojeluun liittyvään kehittämiseen ja seurantaan. Valtakunnallinen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelma ja sen puitteissa toteutettavat isännättömien priorisoitujen riskikohteiden selvitykset ja kunnostustarpeen arvioinnit edellyttävät vuosittain noin 1 000 000 euron määrärahaa. Lisäksi momentilta rahoitetaan muita pilaantuneen ympäristön kunnostamisen edistämiseen liittyviä hankkeita ja selvityksiä.

Momentin 35.10.61 määrärahan (1 521 000 euroa) käytön perusteena on laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019). Tukijärjestelmä rakentuu kahden tukielementin varaan: valtion maksamaan avustuksen sekä valtion toteuttamaan järjestämiseen välittömiä toimia edellyttävissä kohteissa.

Viime vuosien aikana puhdistushankkeita on aloitettu Suomessa vuosittain keskimäärin 250 alueella. Valtion rahoitusta saaneiden kohteiden osuus näistä on ollut noin 5 %. Vuonna 2025 valmistui 2 vanhan jätehuolto-työjärjestelmän mukaista tai järjestämisen kautta toteutettua puhdistushanketta ja 2 monivuotista puhdistushanketta jatkui vuoteen 2026. Valtionavustusta myönnettiin 9 kohteen puhdistamiseen. PIMA-strategian toimeenpanon keskeisin keino on valtakunnallinen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelma (Maaperä kuntoon -ohjelma) vuosille 2017–2040. Ohjelmaan on valittu 1 900 ympäristön- ja terveydensuojelun kannalta merkittävää ja kiireellisesti selvitettävää kohdetta. Vajaa puolet näistä kohteista on ns. isännättömiä, joiden selvittämiseen ja puhdistamiseen tarvitaan valtion tukea. Arviolta puolet selvitetyistä kohteista edellyttää puhdistamista. Kansallisen strategian toimeenpanon lisäksi joulukuussa 2025 voimaan astunut Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi maaperän seurannasta ja kestokyvystä edellyttää pilaantuneiden alueiden aiheuttamien riskien tunnistamista ja poistamista annetussa määräajassa.

6. Ympäristövahinkojen ehkäisy ja jälkihoito

Määräraha on momentilla 35.10.20, jossa on kokonaisuudessaan 3 040 000 euroa. Määrärahasta varataan Hituran kaivosalueen sulkemistoimentoimenpiteisiin 2 200 000 euroa.

Määrärahan käyttökohteita ovat ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja rajoittaminen ja jälkitoimet sekä niihin välittömästi liittyvät tutkimukset ja selvitykset sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuvat menot. Tässä huomioidaan erityisesti, että uusi ympäristövahinkorahasto huolehtii sille osoitetuista tehtävistä**.** Hituran

kaivosalueen sulkemisen toimenpiteisiin tarvitaan vuonna 2027 yhteensä 2 200 000 euroa ja tarve jatkuu toistaiseksi

Menoihin, jotka aiheutuvat vastuuviranomaiselle ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta ja saneerauksien valmistelusta sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumisesta**.** Molempia tehtäviä hoitaa Suomen ympäristökeskus ja niihin varataan 450 000 euroa ja 100 000 vastaavasti. Vuosina 2026-27 on tarkoitus toteuttaa Ilmarinen-hylyn saneeraus aikaisemmin varatun määrärahan järjestelyin.

Varaudutaan mahdollisiin menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesiirtojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta. Lisäksi alueellisen ympäristövahinkopäivystyksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin, joihin varataan arviolta 120 000 euroa.

7. Ympäristövahinkorahasto

Määräraha on momentilla 35.10.67, jossa on 3 000 000 euroa. Määräraha on kuluvan vuoden tasolla.

Ympäristövahinkorahastosta voidaan valtion talousarviosta siirrettävän määrärahan puitteissa myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen. Avustusta voidaan myöntää hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ahvenanmaan kunnille. Muita rahaston varoja kuin nimenomaan tähän tarkoitukseen talousarviosta siirrettyjä määrärahoja ei voida käyttää rahastosta myönnettäviin avustuksiin. Arvioitaessa rahastosta myönnettävien avustusten suuruutta otetaan huomioon avustuksiin kunakin vuonna käytettävissä oleva määräraha ja kaikki kunakin vuonna rahaston vastaanottamat avustushakemukset. Ympäristövahinkorahastosta annetussa laissa (1262/2022) säädetään avustuksen myöntämistä ja määrää koskevista harkintaperusteista. Ympäristövahinkorahastosta myönnettäviin harkinnanvaraisiin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001), jollei ympäristövahinkorahastosta annetusta laista muuta johdu. Ympäristövahinkorahasto toimii mainitussa laissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena. Ympäristövahinkorahastosta myönnettiin ensimmäisen kerran avustuksia vuonna 2025.